

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ ЗДІЙСНЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ

Кучаковська Наталія Олександрівна

ORCID ID: 0000-0002-3542-0238

кандидат юридичних наук, адвокат

Україна

Конституція України від 28 червня 1996 року [1] гарантує кожному право на професійну правничу допомогу (ст. 59). Виключно адвокат може здійснювати представництво іншої особи в суді, а також бути захисником від кримінального обвинувачення (ст. 131-2). Правовий статус адвоката та засади його професійної діяльності регулюються Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 року [2].

Конституція Польщі від 2 квітня 1997 року [3] також гарантує кожному право на захист від кримінального обвинувачення (ч. 2 ст. 42), а Закон Польщі про адвокатуру від 26 травня 1982 року [4] встановлює виключне право адвоката бути захисником (ст. 94).

Організаційно-правові форми здійснення адвокатської діяльності визначені вищезгаданими законами, проте в Україні та Польщі вони мають суттєві відмінності.

Так, згідно з ч. 3 ст. 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокат може здійснювати адвокатську діяльність індивідуально (самозайнята особа), створити адвокатське бюро чи об'єднатися з одним чи декількома адвокатами (учасниками) в адвокатське об'єднання.

Адвокатське бюро і адвокатське об'єднання є юридичними особами. Вони виступають сторонами договору про надання правової допомоги клієнту. При цьому, від імені адвокатського бюро договір підписує адвокат, який його створив, а від імені адвокатського об'єднання – учасник адвокатського об'єднання, уповноважений на це довіреністю або статутом адвокатського об'єднання. Адвокатське бюро і адвокатське об'єднання можуть залучати до виконання укладених ними договорів про надання правової допомоги інших адвокатів на договірних засадах, за умови забезпечення дотримання професійних прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності (ст.ст. 14, 15 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»).

Законодавство прямо не врегульовує питання розмежування цивільно-правової відповідності за дії, вчинені адвокатом – членом адвокатського об'єднання, при виконанні своїх обов'язків, та самим адвокатським об'єднанням. Але в постанові від 14 квітня 2022 року у справі № 308/9708/19 [5] Верховний Суд зробив висновок про те, що саме адвокат несе відповідальність за дії, вчинені при здійсненні адвокатської діяльності.

Адвокатське бюро і адвокатське об'єднання підлягають реєстрації в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань. Адвокат, який здійснює адвокатську діяльність індивідуально, є самозайнятою особою (ст. 13 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність») і реєстрації в зазначеному реєстрі не підлягає.

У Польщі організаційно-правовими формами здійснення адвокатської діяльності є: індивідуальна діяльність адвоката (*kancelaria adwokacka*); адвокатське об'єднання (*zespół adwokacki*); цивільне товариство (*spółka cywilna*), створене відповідно до Кодексу цивільного від 23 квітня 1964 року [6], чи комерційне

товариство, створене відповідно до Кодексу комерційних товариств від 15 вересня 2000 року [7], а саме: повне товариство (spółka jawna), партнерське товариство (spółka partnerska), командитне товариство (spółka komandytowa), командитно-акціонерне товариство (spółka komandytowo-akcyjna).

У ст. 4а Закону про адвокатуру встановлені вимоги до таких товариств:

- учасниками (для цивільного товариства та повного товариства), засновниками (для партнерського товариства), повними учасниками (для командитного товариства та акціонерно-командитного товариства) є адвокати, юридичні радники, патентні повірені, податкові радники або іноземні юристи, які практикують на постійній основі відповідно до положень Закону про надання правової допомоги іноземними адвокатами в Республіці Польща від 5 липня 2002 року [8];

- виключним видом діяльності таких товариств є надання правової допомоги.

Спільним для цих товариств є відсутність статусу юридичної особи та повна відповідальність учасників, повних учасників чи засновників (партнерів), за винятком того, що партнер не несе відповідальності за зобов'язаннями товариства, що виникають у зв'язку з виконанням вільної професії іншими партнерами, а також за зобов'язаннями товариства, що виникли внаслідок дій або бездіяльності осіб, які працюють у товаристві (в тому числі за цивільно-правовим договором), і перебували в підпорядкуванні іншого партнера. Згадані товариства підлягають внесенню до реєстру підприємців [9, с. 26].

Цивільне товариство також не має статусу юридичної особи, всю відповідальність за зобов'язаннями товариства солідарно несуть його учасники. При цьому, адвокат, який здійснює діяльність в адвокатській конторі або в цивільному товаристві, несе повну відповідальність за зобов'язаннями, що виникають у зв'язку із веденням ведення його професійної діяльності. Здійснення професійної діяльності в адвокатській конторі чи цивільному товаристві вимагає внесення запису до реєстру господарської діяльності, який ведеться органом відповідної громади за місцем знаходження адвокатської контори чи цивільного товариства. При цьому, до реєстру вноситься запис не про цивільне товариство, а про його учасників. У реєстрі лише зазначається, що діяльність з надання правової допомоги здійснюється спільно з іншими особами у цивільному товаристві [9, с. 26].

Відповідно до ст.ст. 10, 18 Закону про адвокатуру, до складу адвокатського об'єднання можуть входити лише адвокати, внесені до реєстру адвокатів адвокатської палати за місцем знаходження об'єднання. Адвокатське об'єднання є юридичною особою. Договір з клієнтом про надання правової допомоги укладає керівник адвокатського об'єднання від імені об'єднання; а доручення клієнт надає адвокату (ч. 1 ст. 25). Отже, і відповідальність перед клієнтом за невиконання професійних обов'язків несе адвокат, а не адвокатське об'єднання.

Таким чином, законодавством України та Польщі імперативно визначено види форм професійної діяльності адвокатів, встановлено вимоги до них, проте адвокатам надано право самостійно вирішувати, яку форму серед запропонованих обрати. Незалежно від обраної форми діяльності, адвокат несе повну відповідальність за зобов'язаннями, що виникають у зв'язку із здійсненням ним професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.

3. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Вилучено з: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>.
4. Prawo o adwokaturze: Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. Вилучено з: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19820160124/U/D19820124Lj.pdf>.
5. Постанова Верховного Суду від 13 жовтня 2021 року у справі № 923/1379/20. Вилучено з: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100523282>.
6. Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r. Вилучено з: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640160093/U/D19640093Lj.pdf>.
7. Kodeks spółek handlowych z dnia 15 września 2000 r. Вилучено з: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20000941037/U/D20001037Lj.pdf>.
8. O świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej: Ustawa z dnia 5 lipca 2002 r. Вилучено з: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20021261069/T/D20021069L.pdf>.
9. Prawo o adwokaturze: komentarz / Katarzyna Ceglarska-Piłat, Jacek Trela, Monika Zbrojewska; redakcja naukowa Piotr Kruszyński. Warszawa: Wolters Kluwer, 2016.